

“Azərenerji” ASC-nin Reabilitasiya Proqramı və yeni hədəflər

Məşhur filosof Arximedın kəlamıdır: “Mənə bir istinad nöqtəsi verin, Yer kürəsini məhvərindən oynadım”. On min illər üçün aktual olan bu müdrik fikir enerji istehsalının kəşf edilməsi ilə özünün həqiqət yükünə qovuşdu. Bu gün dünyamızın yaxşı mənada qaynaması, həyatın təntənəsi və vaxtı ilə xəyal hesab etdiyimiz nəhəng işlərin gerçək olması məhz enerjinin yaratdığı möcülərdən qaynaqlanır.

Enerji yüksək olan insan xarüqələr yaratdığı kimi, enerjisi çox olan ölkələrin də inkişafı bir aksiomadır. Ona görə ki, enerji həyatdır, sürətli inkişafdır, rahatlıqdır. Enerji olan yerdə bolluq və bərəkət var. Bəzən isə “enerji” sözünü sinonimi kimi nur sözündən də istifadə edilir. Qlobal düşünən, dərrakəli insanlara həm də nurlu insan deyirlər. Nurlu, işıqlı insanlar isə həmişə bəşəriyyətə inkişaf bəxş ediblər. Əslində enerji bolluğu yaratmaq, ölkəni enerji ilə təmin etmək də ən müqəddəs işlərdən biridir.

Ölkəmizdə belə müqəddəs və çox məsuliyyətli işi həyata keçirən “Azərenerji” Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin (ASC) səmərəli işi nəticəsində Azərbaycanın elektrik enerjisi ilə təminatında ciddi uğurlara nail olunub. Xüsusilə Prezident İlham Əliyevin bu sahəyə diqqət və qayğısı nəticəsində 2003-cü ildən respublikanın generasiya gücü fantastik həddə - 3000 MVA-ya qədər artırılıb.

Məhz regionların 2014-2018-ci illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramında xüsusi yeri tutan qeyri-neft sektorunun inkişafı prioritet məsələ kimi qabardılıb. Bu sektorun elektrik enerjisi ilə təchiz edilməsi üçün təxirəsalınmaz işlər görülmüşdür. Xüsusilə Prezident İlham Əliyevin elektroenergetika sahəsinə yönəlik strategiyasına uyğun olaraq, Azərbaycan dövləti elektrik enerjisini idxal edən ölkədən ixrac edən ölkəyə çevrilib və uzun müddətdir ki, qonşu Rusiya, Gürcüstan, İran və Türkiyəyə elektrik enerjisi ixrac edir. Artıq bu ilin may ayının 1-dən “Azərenerji” ASC Gürcüstan və Türkiyədən tranzit etməklə Yunanıstana, eyni zamanda, analoji olaraq Gürcüstan, Türkiyə və Bolqarıstandan tranzit keçməklə Rumıniya və Macarıstana da elektrik enerjisinin ixracına başlayıb. May ayı üçün Yunanıstan hərracında 7, Bolqarıstan hərracında 5 şirkət qalib olub ki, onların da hər ikisində “Azərenerji” ASC uğur əldə edib. “Azərenerji” ASC qarşıdakı aylarda Avstriya və İtaliyaya da elektrik enerjisi ixrac etməyi planlaşdırıb.

Qeyd edək ki, “Azərenerji” ASC ixrac imkanlarının artırıl-

ması ilə yanaşı, enerji sisteminin etibarlılığının təmin edilməsi, o cümlədən artan tələbatın qarşılınması üçün Reabilitasiya Proqramına uyğun olaraq itirilmiş güclərin bərpası və yeni generasiya güclərinin axtarılması istiqamətində fəaliyyətini davam etdirir. Belə ki, ötən ilin payızından sonra “Reabilitasiya Proqramı” çərçivəsində “Cənub” Elektrik Stansiyasının qazanlarında, turbinlərində və başqa avadanlıqlarda həyata keçirdiyi təmir sazlama işləri nəticəsində stansiyanın gücü 520 MVT-dan 720 MVT-ya qaldırılıb və bununla da 200 MVT itirilmiş güc bərpa olunub.

2019-cu ilin iyul ayın 3-də baş verən qəza nəticəsində enerji sisteminin çökməsinə səbəb olan “Azərbaycan” İstilik Elektrik Stansiyası (İES) istismar müddətini başa vurduğu üçün ölkə Prezidenti İlham Əliyevin göstərişi ilə ən müasir səviyyədə yenidən qurularaq bərpa edilir. Cənubi Qafqazın ən böyük istilik elektrik stansiyası olan və respublikada elektrik enerjisində olan tələbatın 43 faizini təmin edən 8 bloklu bu İES-də bütün parametrlər üzrə tikinti, yenidənqurma və bərpa işləri aparılıb.

Bu günə qədər “Reabilitasiya Proqramı” çərçivəsində “Azərenerji” tərəfindən stansiyanın 6 sayılı enerji blokunda kompleks yenidənqurma işləri aparılıb və nəticədə 60 meqavat yük məhdudiyəti aradan qaldırılıb. Həmçinin 500 kilovoltluq Açıq Paylayıcı Qurğunun II dövrəsinin 7 sayılı enerji bloku və 1 sayılı əlaqə avtotransformatorunun bütün elementləri yeni avadanlıqlarla əvəzlənərək istismara verilib. Nəticədə 7 sayılı enerji blokunun gücü 250 meqavattan maksimum həddə - 310 meqavata çatdırılıb. Bununla yanaşı, hidrogen istehsal edən elektroliz, oksigen qurğularında da təmir işləri aparılıb.

“Azərbaycan” İES-də sistemin çökməsi, Şirvan şəhərində

yerləşən ölkənin ikinci böyük elektrik stansiyası olan “Cənub” Elektrik Stansiyasındakı 2 ədəd 330 kV-luq avtotransformatorlardan birinin sıradan çıxmasına səbəb olmuşdu. Həmin sıradan çıxan, gərginliyi 330, 220 və 6 kV-a çevirən avtotransformator yerli ATEF Transformator Zavodunda təmir edilərək “Cənub” Elektrik Stansiyasındakı yerinə quraşdırılıb. Nəticədə 330 və 220 kV-luq şəbəkənin etibarlılığı artırılıb, həmçinin xüsusi sərfiyyatda gərginliyin səviyyəsi 6 kV-dan 6,3 kV-a qaldırılıb. Bu isə xüsusi sərfiyyat mühərriklərinin işəsalma rejimini yüngülləşdirib və ehtiyat bəsləmə sisteminin etibarlılığını artırır.

Hazırda “Cənub” Elektrik Stansiyasında su durulducu hovuz və dövrən nasoslari təmir edilir ki, bu da su sızmasının qarşısını almaqla etibarlılığın artırılmasına xidmət edəcək. Yaxın günlərdə isə 110 KV-luq qapalı paylayıcı qurğuda bərpa işlərinə başlanılacaq.

Eyni zamanda, hazırda “Cənub” elektrik stansiyasına Hacıqabul rayonunda yerləşən qazpaylayıcı stansiyadan 25 km məsafədə yeni qaz xətti çəkilir. Yeni xətt çəkiləndən sonra qaz kompressorları sistemdən çıxarılacaq və onun işləməsinə sərf edilən aylıq 7 milyon kVts elektrik enerjisində qənaət edilərək həmin 7 milyon kVts elektrik enerji yükü ümumi sisteme ötürüləcək.

Paralel olaraq hazırda “Cənub” Elektrik Stansiyasından “Xırdalan” yarımstansiyasına 108 km məsafədə 220 kV-luq yüksək gərginlikli yeni elektrik veriliş xətti çəkilir və işlər yekunlaşmaq üzrədir.

Ölkənin ən böyük 500 kilovoltluq Açıq Paylayıcı Qurğularından biri məhz “Azərbaycan” İES-də yerləşir ki, onun da 2-ci dövrəsində aparılan işlər artıq başa çatıb. Ümumilikdə, “Reabilitasiya Proqramı” çərçivəsində bu İES-də 3 il ərzində turbinlərin, generatorların, rele müha-

fizə sisteminin, sexlərin, yarımstansiyaların, 500 və 330 kilovoltluq hava xətlərinin, əks-qəza avtomatikasının tamamilə yenidən qurulub bərpa edilməsi nəzərdə tutulub. Ümumilikdə genişmiqyaslı görüləcək işlərin nəticəsində stansiyanın gücü 380 meqavata çatacaq, ən əsası isə İES-də dayanıqlılıq və etibarlılıq təmin ediləcək.

Aparılan yenidənqurma və reabilitasiya nəticəsində “Azərenerji” ASC 2019-cu ilin birinci rübü ərzində 6.151 milyard kvts elektrik enerjisi istehsal edib. Bu isə ötən ilin birinci rübü ilə müqayisədə 153 milyon kvts və ya 2,5 faiz çoxdur. Belə ki, ötən ilin birinci rübündə 5.998 milyard kvts elektrik enerjisi istehsal edilmişdi.

Bundan əlavə, elektrik enerjisinin ixracı da ötən ilin mart ayı ilə müqayisədə artırılıb. Əgər 2018-ci ilin mart ayında qonşu ölkələrə 131 milyon kvts elektrik enerjisi ixrac edilmişdisə, 2019-cu ilin mart ayında 161 milyon kvts ixrac edilib. Bu isə 30 milyon kvts və ya 23 faiz artım deməkdir. Bir faktı da qeyd edək ki, 2018-ci ilin birinci rübü ilə müqayisədə 2019-cu ilin birinci rübündə elektrik enerjisinin istehlakı 3,41 faiz artıb. Ən əsası isə ötən ilin mart ayı ilə müqayisədə bu ilin mart ayında istehlak 6,1 faiz çox olub ki, bu da kifayət qədər ciddi artım olmaqla yanaşı, elektrik enerjisinə artan tələbat tempinin getdikcə yüksəldiyini göstərir.

“Azərenerji” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti “Reabilitasiya Proqramı” çərçivəsində Şüvəlan qəsəbəsində yerləşən “Şimal-1” Elektrik Stansiyasında son aylarda təmir, sazlama və bərpa işləri aparıb. Təmindən sonra yerli mütəxəssislərlə birgə “Mit-

subishi”, “General Elektrik”, ABB şirkətinin Avropadan və Yaponiyadan olan mütəxəssislərinin iştirakı ilə sınaq işləri aparılıb və “Şimal-1” Elektrik Stansiyası təkrar işə qoşulub.

Ümumilikdə ötən ilin sentyabr ayından sonra aparılan yenidənqurma, təmir-bərpa işləri nəticəsində “Şimal-1” Elektrik Stansiyasının gücü 350 MVT-dan 380 MVT-a qaldırılıb.

Stansiyada görülən işlərlə paralel olaraq təməli Prezident İlham Əliyev tərəfindən qoyulan 400 MVT-luq “Şimal-2” Elektrik Stansiyasının tikintisi də son aylarda sürətləndirilib və artıq yekunlaşmaq üzrədir. “Şimal-2” Elektrik Stansiyasının enerji blokunda Yaponiyanın “Mitsubishi” şirkətinin mütəxəssisləri ilə birlikdə sazlama işləri davam edir və hər həftənin bir günü qurğu işə salınaraq yoxlanılır. Yay aylarında “Şimal-2” Elektrik Stansiyası istismara buraxılacaq.

“Azərenerji” ASC Bakı şəhərinin elektrik enerjisi təchizatının etibarlılığını və dayanıqlılığını daha da gücləndirmək məqsədi ilə, Şirvan şəhərində yerləşən “Cənub” Elektrik Stansiyasından “Xırdalan” yarımstansiyasına 220 kV-luq yüksək gərginlikli yeni elektrik veriliş xətti çəkilir. “Reabilitasiya Proqramı”na uyğun olaraq, elektrik stansiyaları, dispetçer idarəetmə mərkəzləri, yüksək gərginlikli ötürmə xətləri ilə yanaşı sistem əhəmiyyətli yarımstansiyalarda da kompleks tikinti, yenidənqurma və bərpa işləri həyata keçirir.

Bundan başqa, Sumqayıt şəhərində sənaye komplekslərinin qidalandırılması üçün yeni 110 kV-luq “Sulfanol” yarımstansiyası tikilir və işlər yekunlaşmaq ərəfəsindədir. Paralel olaraq “Reabilitasiya Proqramı” çərçivəsində son 6 ayda digər yarımstansiyalarda da təmir-bərpa işləri həyata keçirilib və yarımstansiyaların gücü əhəmiyyətli dərəcədə artırılıb. Belə ki, 110 kV-luq “Masazır” yarımstansiyasında 25 MVA transformatorla, “Cənub” yarımstansiyasında 25 MVA transformatorla, “135 sayılı” yarımstansiyada 2 ədəd 40 MVA transformatorla 80 MVA transformatorlarla əvəz olunub. Eyni zamanda, “Ələt” yarımstansiyasında 15 MVA transformator 25 MVA transformatorla, “Əhmədli” yarımstansiyasında 40 MVA transformator 80 MVA transformatorla, “Zabrat” yarımstansiyasında 63 və 40 MVA transformatorlar 80 MVA transformatorla əvəz edilib. Ümumilikdə isə son 6 ayda yarımstansiyalar üzrə 249 MVA güc artırılıb.

Bir sözlə, “Azərenerji” ASC ölkə əhalisinin enerji təchizatını uğurla yerinə yetirməklə bərabər, keyfiyyətli və dayanıqlı enerji sisteminin qurulması istiqamətində də önəmli layihələr həyata keçirir. Necə deyirlər, enerji sahəsindəki mövcud uğurlar ölkəmizin digər sahələrdə də daha böyük uğurlarının istinad nöqtəsi və təməl daşdır.

Elçin Zaman,
“iki sahil”

Yazı “Azərenerji” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim edilir.